

Den svenske Bankreform.

Af

Banksekretær, Dr. jur. J. Heckscher.

Vor Tid, som i det Hele taget viser en vis Tilbøjelighed til at vende tilbage til Monopoler og Centralisation, fører, hvad Bankpolitik angaar, øjensynligt i Retning af Enbanksystem og Afskaffelse af privat Seddeludstedelse. Beviser herpaa kunne med Lethed hentes fra de senere Aars Banklovgivning i saa godt som alle evropæiske Stater. Ved den bekendte Peelske Bankakt af 1844 bleve de private Seddelbanker i England satte paa fast Ration; man tildelte dem et Kontingent, der ikke under nogen Omstændighed maatte overskrides, og forbød (ligesom kort efter i Skotland og Irland) Oprettelsen af nye Seddelbanker. I de romanske Lande trængte Monopolsystemet igennem mere eller mindre definitivt, saa at nu baade Frankrig, Spanien og Belgien faktisk have Enbanksystem, medens Italien har opsagt Privatbankernes Seddeludstedelse til Udgangen af 1889. Den tyske Banklov af 1875 var saa tydelig dikteret af Forkærlighed for den nye Rigsbank, at de bestaaende Privatbanker med Rette følte sig gjorte overflødige som Seddelbanker og for en stor Del strax opgave Emissionsretten, medens

de Banker, der foretrak at beholde den, i alle Retninger, baade lokalt og materialt, fik snævre Baand at røre sig i. Med Undtagelse af Schweiz — hvis Føderativforfatning ligesom de forenede nordamerikanske Staters synes at være uforenlig med Enbanksystemet — og Portugal have de øvrige europæiske Stater udenfor Norden kun én Seddelbank hver. Og af de nordiske Lande vil Finland snart høre til samme Klasse som Danmark og Norge, idet Regeringens Forslag om Ophævelse af privat Seddelemmission ifjor antoges af Stænderne og snart kan ventes at blive Lov.

Sverige indtager i denne Bevægelse en Særstilling. Dets gamle Rigsbank, et Udtryk for de lovgivende Stænders Uafhængighed af Kongemagten, for saa vidt Rigets Pengevæsen angaar, deler broderligt Retten til Seddeludstedelse med 27 Privatbanker (Enskilda Banker), for den allerstørste Del blomstrende Instituter, der selv af deres Modstandere erkendes at have været en vigtig Støtte for Landets Næringer*). Men den nyere europæiske Bevægelse henimod Enbanksystemet har selvfølgelig brudt sig hæftigt imod denne Organisation. Og den har til Forbundsfælle faaet en Opinion af gammel Datum, der altid har set skævt til de private Seddelbanker, i hvis Emissionsret den fandt en Krænkelse af de lovgivende Stænders Indflydelse paa Statshushold-

*) Om disse henvises til min Afhandling »Sveriges private Seddelbanker« i nærværende Tidsskrifts XV. og XVI. Bind (1880), af hvilken enkelte Punkter ville blive paaberaabte i det Følgende. De nærmeste Kilder til nærværende Artikel ere Bankkomiteens Betænkning af 1883, Regeringens Forslag til og Forhandlingerne paa indeværende Aars Rigsdag. Jfr. ogsaa D. Davidson, Europas Centralbanker, Upsala 1886.

ningen eller — som det ogsaa er blevet udtrykt — en Beskatning af Befolkningen til Fordel for private Interessentskaber.

Det Forslag til Omorganisation af det svenske Bankvæsen, som nylig blev afgjort af indeværende Aars Rigsdag, og over hvis Resultater det er Hensigten her at give en Oversigt, er det sidste Led i en lang Kæde af Reformforslag. Næsten hver eneste Rigsdag i det sidste halvhundrede Aar har søgt at omkalfatre de private Seddelbankers Existensbetingelser, oftest dog uden Resultat af Betydning. Men lige saa villige Rigsdagens folkelige Elementer — det nuværende andet Kammer og tidligere Bonde- og Borgerstænderne — have vist sig til at lytte til Forslag om Indskrænkning af Privatbankerne, lige saa haardnakket have de holdt paa Rigsdagens Magtstilling som Rigsbankens Enehersker. I denne Omstændighed ligger sikkert den største Hindring for at bringe Spørgsmaalet til en lykkelig og endelig Løsning. Til at stille Rigsbanken i en Position, paa en Gang stærk og uafhængig nok til at udfylde en Monopolbanks ansvarsfulde Funktion, udfordres der en Samvirken af alle Statsmagter. Vanskelighederne fra den økonomiske Side ere store nok; skulle de oven i Købet mangfoldiggøres ved politiske Bihensyn, blive de let uovervindelige. Men som det hidtil har været, er Spørgsmaalet om den svenske Bankreform nok saa meget et Spørgsmaal om de forskellige Statsfaktorers Magtforhold som om den hensigtsmæssigste Bankpolitik. Paa den ene Side er Forholdet dette, at Rigsbanken »forbliver under Rigsdagens egen Garanti og Opsyn« (Regeringsformen § 72), hvilket viser sig i, at Rigsdagen alene vælger dens Bestyrelse og fører Tilsyn med denne

dels gennem Statsrevisionen, dels ved Hjælp af et staaende Udvalg (Bankkontskottet). Bestyrelsen vælges kun for 1 Aar ad Gangen og kan altsaa til enhver Tid sammensættes overensstemmende med Rigsdagsmajoritetens Smag. Afhængigheden mellem Rigsbankens Bestyrelse og Rigsdagen har sit adækvate Udtryk deri, at Direktørernes officielle Titel er »Bankfuldmægtige«; de skulle i Virkeligheden kun som Fuldmægtige udføre det Hverv, som gives dem af deres Mandant, Rigsdagen. Over Bankens Udbytte kan Rigsdagen frit raade; den overlader vel i Reglen Statskassen Overskuddet, men kan dog ogsaa i det Hele eller tildels reservere det for Bankens egne Formaal. Men er Regeringen altsaa udelukket fra al Indflydelse paa Rigsbanken, saa har den paa den anden Side grundlovmæssig Hjemmel til at holde Rigsdagen ude fra Privatbanklovgivningen.

Kongens saakaldte »økonomiske Lovgivningsmagt« (Regeringsformen § 89) levner i alle Spørgsmaal angaaende »Rigets almindelige Husholdning« kun Plads for »Forestillinger og Ønsker« fra Rigsdagens Side, hvilke Kongen tillægger den Betydning, »han finder nyttig for Riget«. Følgen af denne ejendommelige Kompetencefordeling er, at ethvert Forsøg paa at bringe Rigsbanken ind under den almindelige Lovgivningsmagt let vil støde paa uovervindelig Modstand hos Rigsdagen, og at Regeringen, skønt den gentagne Gange har givet Rigsdagen Lejlighed til at udtale sig om Privatbankens Ordning, dog, naar det kom til Stykket, ikke sjældent har fulgt sin egen Opfattelse herom i Strid med Rigsdagen.

Det er nødvendigt for Forstaaelsen af Reformens Historie at holde disse politiske Betragtninger in mente,

ellers vil det vise sig som en Gaade, hvorfor det store Arbejde, der har været nedlagt paa Ordningen af det svenske Bankvæsen, hidtil kun har baaret saa sparsomme Frugter, og hvorfor denne Ordning endnu stadig maa kaldes et aabent Spørgsmaal. Paa dette Sted vil der imidlertid ikke være Plads for yderligere Undersøgelser om Reformens politiske Baggrund; der tilsigtes kun en orienterende Fremstilling af dens Udvikling og økonomiske Betydning.

I.

Der er i den stadigt tilbagevendende Trang til at omforme det svenske Bankvæsen Meget, som minder om en begyndende kronisk Sygdomsproces i et ellers kraftigt Samfundslegeme. Lider Samfundet virkeligt, saa lider det i alt Fald ubevidst; Sygdommen bestaar mere i, hvad der befrygtes end i allerede indtraadte funktionelle Forstyrrelser. Under saadanne Forhold er Diagnosen lige saa vanskelig som Behandlingen kan blive skæbnesvanger — intet Under, at Patienten nærer Mistro til altfor radikale Kurmetoder. Man har da famlet og søgt for at finde Ondets Rod: Er det Rigsbanken, der skal styrkes eller bringes i gunstigere Levevilkaar, eller skulde det være Privatbankerne, man skal tage under Behandling? Forholde disse Institutioner sig indbyrdes som tvende sideordnede Ytringer af et normalt økonomisk Liv, eller bør Diæten rettes paa en Nedstemmen af den Enes Funktioner for at udvikle den Andens Muligheder?

Mangfoldige ere de dødfødte Forsøg og de planløse Forslag, som denne Usikkerhed i Udgangspunktet har fremkaldt. Først efterhaanden synes den Overbevisning

at have arbejdet sig frem, at ingen Reform her er mulig, naar ikke Omsætningen som Helhed bringes i harmonisk Ligevægt, naar ikke Organisationens rettes paa en samtidig og klogt beregnet Afvejelse af de forskellige Kreditanstalters indbyrdes selvstændige Anlæg. I denne Henseende har den Reformbevægelse, som ved Rigsdagen 1886 har fundet sin foreløbige Afslutning, et afgørende Fortrin for alle de foregaaende Projekter. Den har bevidst lagt an paa at reformere baade Rigsbanken og Privatbankerne, og den har endog været forberedt med speciel Beregning om at bringe den latente Krise, der stadigt tyngede paa Omsætningslivets Sundhed, til et akut Udbrud, ligesom for at faa Symptomerne til at udtale sig tydeligere. Derfor havde Regeringen i de seneste Aar ikke villet fornye de »enskilda« Bankers Oktrojer efterhaanden som de udløbe for 10 Aar, som det ellers var sædvanligt, men kun til Udgangen af 1888. Den havde villet stille Repræsentationen for Øje, at det afgørende Valg mellem Enbank- og Flerbank-system før eller senere dog maatte træffes. Som Følge deraf tilkommer der dette sidste Forsøg en større Opmærksomhed end de foregaaende som Grundlag for Reformens fremtidige Gennemførelse.

For at faa et Indblik i, hvad man har tilsigtet, og hvorledes man tør vente, at et Resultat endnu vil kunne opnaas, er det dog nødvendigt at forfølge Reformens Historie tilbage i Tiden. Ser man da først paa den Side af dens Gang, som har været baaret af den Tanke, at det væsentligst gjaldt om at skabe en virkelig Centralbank, saa viser sig her flere Hovedretninger. Ældst af disse Forsøg er den Bestræbelse at gøre Rigsbanken til en Association mellem Staten og private Interes-

senter, en Tanke, som jo nu er realiseret i næsten alle evropæiske Landes Centralbanker, men som ikke har kunnet gennemføres i Sverige, uagtet den allerede er fremsat af Rigsbankens Direktion i en Erklæring af 1756 og senere er optagen baade i Kommissionsbetænkninger og Lovforslag. Udførligst er denne Plan behandlet af en Kommission fra 1860, som foreslog en Deling af Rigsbanken i to Afdelinger, en Vexelbank og en Laanebank (i Lighed med Bank of Englands issue department og banking department), af hvilke den sidstnævnte skulde tilhøre Staten og private Interessenter i Forening. Men for Tiden maa Planen anses for aldeles skrinlagt, skønt ogsaa den sidste Kommission af 1881 havde taget den op som et Fremtidsperspektiv. Selvfølgelig ser en saadan Forryngelse af den ærværdige Rigsbank ved personligt driftige Deltagere tiltalende nok ud; men det synes dog, som om de Privates Indflydelse paa slige Anstalters Ledning i Reglen er mindre, end den lover at være, og vist er, at den svenske Rigsdag ikke for Tiden tænker paa at gaa ind paa noget Interessentskab af denne Art.

Mindre indgribende, men maaske nok saa virksom vilde da den Reform være, der lod Rigsdagen beholde sin Rigsbank, men gav Regeringen en vis Indflydelse paa Valget af dennes Bestyrelse, en Indflydelse, som jo de fleste Landes Centralbanker indrømme den udøvende Magt. En slig Medvirkning for Regeringen er allerede antydet som ønskelig af en Kommission fra 1822, og den er senere gentagne Gange optaget i Lovforslag, baade af Regeringen og ved det private Initiativ. Men ikke engang herfor er Tiden endnu moden; det sidste

Kommissionsforslag af 1881 er i dette specielle Punkt ikke blevet Rigsdagen forelagt af Regeringen.

I én Retning har dog Arbejdet paa at bryde Rigsbankens Vælde ikke været ganske uden Frugt, nemlig i Bestræbelsen paa at afskaffe Rigsbanksedlernes saakaldte »Tvangskurs«, deres Egenskab af legal tender. En Grundlovsforandring i denne Retning har nemlig været antagen af tvende paa hinanden følgende Rigsdage, 1834—35 og den næste. Disse vedtog et Tillæg til Bestemmelsen i Regeringsformens § 72 (om Rigsbankens Ret til at udstede Sedler, som bør anerkendes som Mønt) af følgende Indhold: »saa længe de efter deres Paalydende af Banken indløses af Sølv.« Men saa hændte det mærkelige, at Regeringen, som paa disse Rigsdage havde været særdeles virksom for at tilvejebringe en ny Basis for Rigsbanken, nægtede at sanktionere Tillæget, rimeligvis af Misfornøjelse over, at dens egne Forslag faldt igennem. Imidlertid er Tvangskursen — skønt den praktisk set ikke har vist sig at medføre nogen Ulempe, da Bankens Kredit i nyere Tider er hævet over al Tvivl og de Betragtninger, der kunne anføres til Forsvar for dens Bibeholdelse, ere vægtige nok — stadig en Torn i Øjet paa Privatbankerne, som ideligt kræve den afskaffet. For at neutralisere dens Farlighed er det paalagt Rigsbanken paa Anfordring at indløse sine Sedler med Metal; denne Bestemmelse blev tilligemed Fastsættelsen af Rigsbankens Grundfond og flere mindre indgribende Regler ophøjet til Lov af Konge og Rigsdag i Forening (Lov 1. Marts 1830) og senere (1851) antaget som Grundlov ved Tillæg til Regeringsformens § 72. Sedlernes Egenskab af

lovligt Betalingsmiddel bestaar dog uafhængigt af denne Forpligtelses Overholdelse.

Som man ser, ere de Sejre, Rigsbankens Modstandere have vundet, ikke særligt afgørende. Meget har ikke været tilstræbt for at bryde dens Overhøjhed, endnu mindre er ført igennem. Saa meget mere omfattende og livlig er da den Bevægelse, der har været rettet for at reformere de seddeludgivende Privatbanker. Ikke saa snart var det lykkedes disse Associationer at arbejde sig op til nogen Betydning — dette paa Grundlag af den kgl. Kundgørelse af 14. Januar 1824, hvilken atter skyldtes et Ønske fra selve Rigsdagens Side om Lettelser for Oprettelsen af private Diskontoinstituter (jfr. Tidsskr. Bd. XV., S. 323) — saa begyndte Oppositionen imod dem. Allerede Ridsdagen 1834—35 antog et Lovforslag om at bringe dem ind under den almindelige Lovgivningsmagt, et Forslag, som dog ikke blev til Lov. Og siden den Tid høre private Forslag om de enskilda Banker til Rigsdagsmotionernes staaende Repertoire. Tror man imidlertid at kunne finde Plan og Sammenhæng i disse Bestræbelser, saa fører en nærmere Undersøgelse snart til, at Forsøget maa opgives; dertil er Billedet alt for broget. Der har været Rigsdage, hvis venlige Sindelag mod den private Seddeludgivelse ytrede sig i de mest forføriske Former; paa Rigsdagen 1856—58 fremsattes saaledes to Forslag om fuldstændig Frigivelse af Bankvirksomheden; Regeringens Stadfæstelse af Oktrojerne skulde være ufor nødne og Bankerne selv skulde have Ret til at bestemme baade Sedlernes Valør og Emissionens Omfang. Men i Reglen har Vinden blæst fra den stik modsatte Kant; Forslag om fuldstændigt Ophør af private Seddelbanker

forekommer saaledes paa Rigsdagene 1844—45, 1847—48, 1868, 1869, 1870 og 1879.

Afset fra disse Yderligheder kan der dog ogsaa paavises en Række besindige Forsøg paa at bringe Privatbankernes Emissionsret ind under et rationelt System. Bestræbelserne herfor ere vel endnu staaende, men have i en og anden Henseende sat Frugt, for saa vidt Regeringen har taget Hensyn til dem dels ved Stadfæstelse af de enkelte Oktrojer, dels ved Affattelsen af de kgl. Kundgørelser af 9. Jan. 1846 og 12. Juni 1874, som endnu stadigt ere de enskilda Bankers modus vivendi. De nu gældende Forskrifter om Seddeldækning ved Hjælp af Værdipapirer og tildels subsidiaært ved Portefeuillen (se Tidsskr. Bd. XVI. S. 28 ff.) have saaledes faaet denne Affattelse efter Rigsdagens Ønske. Man vilde komme bort fra Dækning af Privatbanksedler ved Hjælp af Rigsbanksedler og hos Rigsbanken paa Folio indestaaende Midler; navnlig var det A. O. Wallenberg, der paa Rigsdagen 1874 tog Ordet for denne Forbedring og tillige fik slaaet fast, at Sedlernes Indløsning ved Hovedkontoret skulde ske i Guld i Stedet for med Rigsbanksedler. Derimod have flere Forslag om Indførelse af Tredjedelsdækning med Metal (saaledes paa Rigsdagene 1869 og 1874) ingen Tilslutning fundet og heller intet Resultat haft.

Mere Usikkerhed har der været i Bestræbelserne for at afskaffe de smaa Sedler; de have været dødsdømte flere Gange, uden at man dog ret har haft Mod til at exekvere Dommen. Den kgl. Kdg. af 1846 fastsatte Femkronesedlernes Levetid til Udgangen af 1850; senere gav man dem Frist henholdsvis til Udgangen af 1851 og 1854. Imidlertid havde Regeringen nedsat en

ny Kommission af 1852, hvis Forslag forelagdes Rigsdagen 1853—54, og i Henhold til denne Rigsdags overvejende Stemning — selve det af Rigsdagen vedtagne Banklovforslag nægtede Regeringen at sanktionere — bleve Femkronesedlerne for Fremtiden atter tilladte. Saa dukker Forslaget om deres Afskaffelse atter op paa Rigsdagen 1868—70 og 1874, indtil det ved Kdg. af 1874 § 27 bliver slaaet fast, at Privatbankernes Ret til at udstede Sedler paa 5 og 10 Kroner kun gælder »indtil Kongen anderledes forordner«. For Femkronesedlernes Vedkommende gjorde Regeringen omsider Brug af denne Myndighed ved Finansminister Forssells Kundg. af 20. Juni 1879, der afskaffede dem fra nævnte Aars Udgang; derimod kom denne Ministers Plan om at forbyde ogsaa Tikronesedlerne fra Udgangen af 1882 aldrig til Udførelse.

Paa Rigsdagen 1881 vedtoges det at opfordre Regeringen til at underkaste de gældende Bestemmelser for de ensk. Banker en Revision og at udfærdige Forslag til ny Lovgivning herom. Denne Opfordring fik da til Følge, at Regeringen nedsatte en Kommission, »Bankkommitteen«. Men denne skulde ikke blot tage de private Seddelbanker under Behandling, Kommissariatet omfattede — heri laa det store Fremskridt — ogsaa Forpligtelse til at afgive Forslag til Lov dels om Aktiebanker uden Seddeludstedelsesret, dels om saadanne Forandringer med Hensyn til Rigsbanken, som maatte vise sig ønskelige for det Tilfælde, at større eller mindre Indskrænkninger skulde foretages i den private Seddel-emission. Hvad Aktiebankerne angik, var dette vel ikke første Gang, at de for Alvor bragtes ind under legislative Overvejelser. Enkelte sporadiske Forslag om

disse have foreligget paa tidligere Rigsdage, og et saadant var endog antaget af Rigsdagen 1862—63; men i de senere Aar faldt dog alle Forsøg paa deres Lovordning regelmæssigt til Jorden. Regeringen har ved Stadfæstelsen af deres Statuter fulgt en nogenlunde ensartet Praxis, navnlig forbeholdt sig et vist Tilsyn med deres Virksomhed og Offentliggørelsen af deres maanedlige Balancer i Lighed med Seddelbankernes; men forøvrigt havde man overladt disse Anstalter saa temmelig til sig selv. Nu gjaldt det at skabe en Ordning, der omfattede alle tre Grupper af store Kreditinstituter i en Totalitet.

II.

»Bankkommitteen« var sammensat af 2 Rigsbankdirektører, 2 Direktører for Enskilda-Banker, 2 for Aktiebanker, 3 Rigsdagsmænd, en Højesteretsdommer og en Landshøvding som Formand. Den afgav sin Betænkning den 14. December 1883. Forslaget tilsendtes Banker og Myndigheder til Betænkning og lagdes derefter til Grund for Regeringens Forslag til indeværende Aars Rigsdag. Afvigelserne mellem Regeringens Forslag og Kommissionens ere vel ikke uden Betydning, men dog ikke flere, end at de kunne behandles i Forbindelse med en Redegørelse for selve Kommissionsforslaget.

Der lyder gennem Bankkommitteens Betænkning en alvorlig og indtrængende Advarsel mod Flerbanksystemets Farer for hele Samfundet. Der skildres, endog med stærke Farver, hvorledes de mange Smaabanker hver for sig maa forfølge deres egne Interesser, hvorledes den Forøgelse af Omsætningsmidlerne, som gennem

deres Seddelpresser tilføres Samfundet, virker hen til for stor Villighed i Kreditens Anvendelse i alle Næringsvirksomheder og driver Varepriser saavel som Arbejdspriser i Vejret, indtil den voxende Import, som heraf bliver en naturlig Følge, efterhaanden forrykker Handelsbalancen og tvinger til atter og atter at søge Laan i Udlandet for at skaffe Midler til at betale Importen. Paa den anden Side vises det, hvorledes en mægtig Centralbank, som ikke behøver at tænke paa Andet end Møntværdiens Opretholdelse og kan holde sig borte fra alle Foretagender, som kunde gribe forstyrrende ind i dens Beregninger herom, bliver en fint mærkende Maaler for Næringslivets Svingninger, altid i Stand til i et kritisk Øjeblik at yde de betrængte Samfundselementer et kraftigt Haandtag. Men ud fra disse Præmisser kommer Bankkommitteen dog ikke til det Resultat, der laa nærmest: Flerbanksystemets Ophævelse. Den har valgt den ganske ejendommelige Vej for sine Reformbestræbelser at opstille tvende alternative Forslag. Det sidste af disse indeholder en hel Lovgivning paa Basis af et virkeligt Enbanksystem, i hvilket Sveriges Rigsbank er Landets eneste Seddelforsyner; men dette henviser Kommitteen selv til en uvis Fremtid. Det første derimod, som efter dens Mening er af aktuel Natur, er langt mindre radikalt. Kommitteen gaar nemlig ud fra — og i den Henseende har Regeringen ganske delt dens Betragtning — at Landets Næringsliv for Tiden ikke vil kunne staa sig ved en Afskaffelse af de private Sedler. De enskilda Banker have omspændt Landet med et Næt af Afdelingskontorer, der besørge den allervæsentligste Del af den lokale Om sætning, i alt Fald udenfor de egentlige Handelscentrer;

vilde man nu berøve dem Seddelemissionen og altsaa tvinge dem til ved disse smaa, tildels afsides beliggende Kontorer at holde en kostbar Kasse af Rigsbanksedler og Mønt, saa vilde de efter al Rimelighed hellere finde sig i at opgive Afdelingskontorerne til stor Skade for Omsætningslivet. Regeringsforslaget er endog i en væsentlig Henseende varsommere overfor de ensk. Banker end Komiteen. Medens nemlig denne vel ikke for Tiden troede at burde foreslaa Afskaffelsen af Tikronesedlerne, men dog bibeholdt den Ret, som bestaar, til ved kgl. Anordninger at ophæve dem naarsomhelst, har Regeringen ment, at denne Tilstand, der af Privatbankerne atter og atter beklages som højst ufordelagtig paa Grund af den Usikkerhed, den medfører for Bankernes fremtidige Livsvilkaar, burde afløses af mere stabile Regler. Og da man nu med Rette kan gaa ud fra, at Ophævelsen af Tikronesedlerne vilde være næsten det samme som Afskaffelsen af hele Seddeludstedelsesretten, har Regeringen villet give Afkald paa Retten til at inddrage Tikronesedlerne. Derimod søger Komiteen at begrænse den private Seddeludstedelse ved Hjælp af Kontingentsystemet. Ifølge en statistisk Opgørelse er den kommen til det Resultat, at de ensk. Banker ikke have Brug for et større Beløb i udeløbende Sedler end 50 Mill. Kr., og denne Sum bør de da heller ikke have Ret til at overskride; ved Regeringsbeslutning bør der da tildeles hver Bank et Maximum indenfor det samlede Totalbeløb af Sedler. Denne Tanke har Regeringen sluttet sig til; kun har den i Privatbankernes Interesse villet aabne en Mulighed for dem til at gaa ud over Maximum mod Sikkerhed i Guld, hvorefter strax nærmere. Foruden et Forsøg paa at normere Forholdet af

Tikronesedler indenfor den hele Seddelmængde, er dette al den Begrænsning, Regeringen har anset det for raadeligt for Tiden at undergive Seddelprivilegiets Omfang.

Med Hensyn til den Sikkerhed, der bør skabes for Seddelbankernes Kreditorer, vilde saavel Bankkomiteen som Regeringen afskaffe den solidariske Ansvarlighed hos Deltagerne, paa hvilken de private Seddelbanker nu ere baserede; de Stemmer blandt Privatbankernes Tilhængere, som have hævet sig for dens Bevaring, ere heller ikke mange. I Stedet opstillede Komiteen et System, der i alt Væsentligt er accepteret af Regeringen, og som gaar ud paa Følgende: Deltagerne i en ensk. Bank hæfte for alle Bankens Forpligtelser foruden med Grundfonden tillige med et lige Beløb som hver Enkelts Andel i Grundfonden, samt desuden særskilt for Sedlerne med et tilsvarende Beløb. Foruden denne Tre-dobling af det personlige Ansvar er det nye Princip optaget, at de Sikkerheder, paa hvilke Seddeludstedelsen baseres, bliver specielt Pant for Sedlerne.

Selve Dækningsreglerne afvige derimod mindre fra de bestaaende Regler. Basis for Seddeludstedelse skal ligesom nu være et Hypothek af Værdipapirer, som sættes i Forvaring hos offentlig Myndighed (jfr. Tidsskr. Bd. XVI. S. 28); dette Hypothek skal for mindst 70 pCt. bestaa af Stats- eller Hypothekobligationer, for højst 30 pCt. af Prioriteter i fast Ejendom under Halvdelen af Vurderingssummen. Men Regeringen har desuden optaget Ret for Bankerne til at udstede Sedler mod Pant af lige Beløb i Guld udover Kontingentets Maximum, med det Vilkaar, at ogsaa dette Guld sættes i offentlig Forvaring, og at Banken yderligere har 50

pCt. af det saaledes deponerede Guld i Kasse ved Hovedkontoret. Seddeludstedelse mod Guld vil altsaa koste Banken $1\frac{1}{2}$ Gang Sedlernes Beløb i renteløs Kasse. Paa den anden Side skal den nu bestaaende Adgang til at udgive Sedler mod Portefeuillen indtil Halvdelen af Grundfondens Beløb bortfalde. Til Grund for denne nye Bestemmelse om Seddeludstedelse mod Guld ligger den Betragtning, at en fast Kontingentering, navnlig holdt indenfor saa snævre Grænser som 50 Mill. Kr., ikke vilde sætte Bankerne i Stand til at benytte Emissionsretten i dens nuværende Omfang, dersom de behøvede at befrygte, at selv dens mindste Overskridelse vilde medføre Fortabelsen af Seddelprivilegiet; som Sikkerhedsventil bør der derfor skabes en Mulighed for dem til at gaa noget udover Grænsen, naar de ville bære de Ofre, der ere forbundne med Anskaffelsen af Guld som Dækningsmiddel.

En Følge af det Maadehold i Forhold til Privatbankernes Emissionsret, af hvilket dette Reformforsøg bærer Præget, er den, at der ikke bliver Opfordring til at røre meget ved Rigsbankens Stilling og Organisation, Bankreformens i konstitutionel Henseende ømmeste Sted. Et Forslag fra Bankkommitteen om Ret for Regeringen til at vælge Formand i Rigsbankens Direktion og om treaarig Valgperiode for dens Medlemmer er slet ikke blevet forelagt Rigsdagen af Regeringen. Derimod har den optaget Komiteens Forslag til en ny Redaktion af Loven af 1. Marts 1830, hvorefter ogsaa Rigsbankens Dækningsregler skulle være afhængige af Konge og Rigsdag i Forening. Rigsbankens udækkede Seddelmængde fastsættes heri til 45 Mill. Kr. mod inden- og udenlandske Vexler, Statens, Hypothekbankens

og andre indenlandske Obligationer, som noteres paa udenlandske Børser, samt let sælgelige fremmede Statspapirer. Udover disse 45 Mill. Kr. fordres som Dækning for Rigsbanksedlerne (i temmelig nær Tilslutning til det nugældende Bankreglement) a) Bankens Forraad i Landet af Guld og i Henhold til den nordiske Møntkonvention præget Sølv, b) Guld, deponeret i Udlandet eller paa Vej derfra, c) Fordringer paa Folio hos Banker eller Handelshuse i Udlandet. Af den under a. nævnte Metalbeholdning skulle mindst $\frac{4}{5}$ udgøres af Guld.

III.

Det her refererede Reformforslag indbragtes for den nu afsluttede Rigsdagssamling, fordelte i 7 forskellige Love. Meningen med denne Udstykning var at give visse af Bestemmelserne, nemlig dem, som indeholdt Afvigelser fra den almindelige Privatret, Civillovs Egenskab, altsaa gøre deres Ophævelse eller Forandring afhængig af Konge og Rigsdag, medens de egentlige Organisationsforskrifter vedblivende skulde publiceres i Henhold til Kongens selvstændige Lovgivningsmagt, hvorved de bl. a. unddroges Højesterets forberedende Prøvelse. Mod denne Splittelse var der allerede af Højesteret gjort Indsigelse, og den mødte ogsaa Modstand hos Rigsdagen, der ansaa det for naturligst, naar Regeringen alligevel vilde forpligte sig til kun at ordne Bankvæsenet i Overensstemmelse med Rigsdagens Beslutninger, da at gøre hele Lovarbejdet til Civillov. Forslaget henvistes til et Fællesudvalg. »det sammensatte Bank- og Lovudvalg«, fra hvilket det udgik som

Forslag til Civillov og med Modifikationer i væsentlige Punkter.

Om Aktiebankerne blev man forholdsvis let enig; der var vel nogen Dissens angaaende Minimum af deres Grundfond og om Forpligtelsen til at forøge Reservefondet til en vis Højde; men herom lykkedes det om-sider at komme til samme Resultat i begge Kamre, og denne Lov blev altsaa ført igennem. Nedenfor skal der gives et Referat af dens Indhold.

Det var om de enskilda Banker, at Kampen stod. Striden om deres Existens var det, der bragte Liden-skaberne i Bevægelse, deres nære Forhold til Landets hele Næringsliv og Kollisionen mellem deres Interesser og Rigsbankens Supremati skyldtes det, naar hele denne Debat i Varme og Omfang naaede op i Højde med de mest brændende Meningsbrydninger om Landets økonomiske Forhold fra de seneste Aar, Forhandlingerne om Toldlovene og Grundskatterne. Desværre kom hele Forslaget — som saa ofte før — for sent til Forhand-ling; ellers var det maaske virkeligt lykkedes at bringe dette Problem i det mindste til en foreløbig Løsning. Nu vare alle de energiske Bestræbelser herfor spildte.

Der var i Grunden kun to Punkter i Loven om Seddelbankerne, om hvilke Debatten drejede sig, men det var ogsaa de afgørende. Omfanget af Seddeludstedelsen og Spørgsmaalet om Seddelprivilegiets suksessive Indskrænkning. Om Afskaffelsen af den solidariske Ansvarlighed var det maaske lykkedes at opnaa Enig-hed, om Kontingenteringen som Princip og om Forholdet for den nærmeste Fremtid mellem Tikronesedler og den samlede Seddelmængde var der heller ikke nogen saa stor Dissens, uagtet der ganske vist forelaa

flere uensartede Forslag herom. Ja imellem Udvalgets Forslag om 60 Mill. Kr. som Maximum for den samlede Seddelmængde og Landmandspartiets Reduktion heraf til 40 Mill. Kr. laa Regeringens Forslag af 50 Mill. Kr. som en gylden Middelvej, der syntes fristende nok til at forene de stridende Parter. Men om det andet, væsentlige Stridspunkt: Skulde Seddelbankerne vedblivende bestaa som saadanne, indtil Regeringen engang maatte finde for godt at nægte dem fornyede Oktroyer? — derom var ingen Enighed mulig. Udvalget var heri gaaet et Skridt videre end Regeringen; medens denne havde indskrænket sig til den Forskrift, at Tikronesedlerne højst maatte udgøre $\frac{3}{5}$ af den hele, paa Værdipapirer grundede Seddeludstedelse, havde Udvalget ved Siden af nogle mindre afgørende Ændringer heri desuden givet en Bestemmelse om, at Tikronesedlerne fra 1894 til 1898 skulde formindskes med $\frac{1}{5}$ hvert Aar, saa at Retten til at udgive Tikronesedler helt ophørte med Aaret 1898. Men uagtet man ogsaa paa Rigsdagen almindeligt gik ud fra, at Ophøret af Retten til at udstede Tikronesedler var det samme som Ophævelse af al med Seddelprivilegiet forbunden Fordeel, kunde dette ikke engang tilfredsstille Modstanderne af de enskilda Banker. Det Forslag, der fra deres Side indbragtes, og som i andet Kammer fik Majoritet for sig, gik ud paa, at al Ret til at udstede Sedler for Privatbankerne skulde ophøre med Aaret 1898, og at Emissionen i Aarene 1889—98 skulde formindskes med $\frac{1}{10}$ hvert Aar. Men paa denne Afklipping af Privatbankernes Livstraad vilde Regeringen og første Kammers Majoritet ikke indlade sig; Regeringen betegnede endog Udvalgsfor-

slaget, der dog var langt mindre vidtgaaende, som uantageligt

Det er tydeligt, at Grunden til denne Holden tilbage fra Regeringens og første Kammers Side mod alle Forsøg paa at præjudicere Seddelbankernes fortsatte Existens til Trods for, at Reformen fra alle Sider erkendtes at burde gaa henimod et Enbanksystem, er at søge i Hensynet til, at Landet ingen egentlig Centralbank har, og at Garantierne for, at det vil kunne faa en, ere for svage. Den meget skaansomme Beskæring af Rigsdagens Myndighed overfor Rigsbanken, der indeholdtes i det ovenfor under II. nævnte Forslag om Forandring af Lov af 1ste Marts 1830, blev vel af første Kammer antagen med en Ændring; men selv om den var bleven til Lov, havde det jo dog kun været Dækningsreglerne, der vare slaaede fast af Lovgivningsmagten; Kravet paa alle de andre vigtige Kauteler, som bør stilles som Vilkaar, inden Rigsbanken staar i en fri, af vekslede Stemninger hos Repræsentationen uberrørt Stilling, vilde derfor lige godt være tilbage. Og Ingenting tyder paa, at det vil blive lettere i Fremtiden, end det hidtil har vist sig, at opnaa en slig Konsolidering af Rigsbanken. Det er jo endvidere saavel af Bankkomiteen som af Regeringen erkendt, at Faren ved en Afskaffelse af den private Seddelemmission især ligger i de ensk. Bankers Afdelingskontorer, der for en stor Del maatte inddrages, naar Sedlerne fratoges dem. Men til at erstatte disse Smaakontorer har Rigsbanken, der kun har 7 Filialer, alle i Stæder (Gøteborg, Malmø, Jønkøping, Vexiø, Visby, Luleå og Østersund), ikke nok Expansionsevne, og der er vel at mærke slet ingen Grund til at tro, at man vilde give den Midlerne til at

erhverve den, hvis det blev til Alvor med Smaakontorernes Inddragelse. Der var netop paa sidste Rigsdag Tale om Oprettelse af nye Afdelingskontorer af Rigsbanken i flere Byer; men dette stødte paa en afgjort Modstand endog netop hos mange af dem, der arbejdede henimod et Enbanksystem. Man ansaa ikke Rigsbankens Funktionærer for skikkede til en Stilling, der forudsætter en vis Uafhængighed i Dommen over Laanesøgerne; man frygtede for »en Splittelse af Rigsbankens Virksomhed i en Række smaa Laanekasser« og henviste til den private Næringsdrift som Erstatning for de Bankkontorer, der maatte gaa i Løbet ved Reformen. Det er indlysende, at denne Betragtningssmaaade, udtalt af indflydelsesrige Auctoriteter indenfor Rigsdagen, specielt Rigsbankens egne Direktører, ikke spaaer godt for Gennemførelsen af en Plan, der skal stille Rigsbanken som Enehersker over Møntrepræsentativerne; den vilde af lutter Forsigtighed let kunne skrue Landets Omsætningsliv adskillige Decennier tilbage i Tiden.

IV.

Som det eneste haandgribelige Udbytte af indeværende Aars store Reformforslag bliver som ovenfor udviklet tilbage: Loven om »Bankaktiebolag«, som er vedtagen af Rigsdagen og som formodes at blive sanktioneret af Kongen. En Lovgivning for Aktiebanker er i og for sig et saa vigtigt Arbejde, at det fortjener Opmærksomhed. Og for Sverige er en saadan Lovgivning ogsaa praktisk nok; thi Aktiebankerne, der udgøre f. T. et Antal af 16 med en samlet Omsætning af henved 188 Mill. Kr., deri ikke indbefattet de solidariske

»Folkebanker«, hvilke heller ikke ville falde ind under den nye Lovgivning. Hvad der imidlertid berører denne en Del af dens øjeblikkelige Interesse, er den af Rigsdagen udtrykkelige tilsatte Bestemmelse, at Loven ingen Anvendelse har paa Aktiebanker, oprettede i Henhold til en før den 1. Jan. 1887 meddelt Tilladelse, fra hvilken Tid Loven er bestemt til at træde i Kraft. Den er altsaa en Lov for fremtidigt opstaaende Interessentskaber, for de nu bestaaende kun for saa vidt det ved Udløbet af deres Oktrojer vil blive en Betingelse for disses Fornyelse, at man for Fremtiden underkaster sig den nye Lov.

Til Oprettelse af Bankaktiebolag udfordres kgl. Stadfæstelse, hvilken kun meddeles efter Prøvelse af Selskabets Statutter og for højst 20 Aar ad Gangen. Interessenterne skulle have svensk Borgerret og udgøre mindst 20. Om Stadfæstelsen og om Bankens Statutter skal behørig Kundgørelse udfærdiges. Interessenterne hæfte ikke med mere end deres Aktier.

Om Størrelsen af Aktiebankernes Grundfond var det forbundet med nogen Vanskelighed at komme til Beslutning. Under Aktiebankernes Kategori henføres nemlig Instituter af højst forskellig Betydning for Forretningslivet, dels store Bankforetagender, kendte baade i Indland og Udland, dels Smaabanker af ganske lokal og partikulær Betydning med en Kapital af 1—200,000 Kr. eller derunder. Satte man nu Kapitalgrænsen for høj, vilde man enten tilintetgøre Muligheden af slige Smaabanker, der dog ere af Vigtighed for Smaafolk, eller tvinge dem ind under Folkebankernes Klasse med solidarisk Ansvar for Deltagerne. Bankkomiteen havde som Følge deraf sat Minimum af Kapitalen til 100,000

Kr., dog med et subsidært Ansvar udover Kapitalen af et lige saa stort Beløb for Banker med over 1 Mill. Kr. Kapital, af et dobbelt saa stort Beløb for Banker med Kapital under 1 Mill. Kr. Regeringen, som forkastede dette subsidære Ansvar som uheldigt og for kritiske Tider endog farligt, foreslog 300,000 Kr. som Minimum. Rigsdagen enedes efter flere Ændringer om 200,000 Kr. som Minimum for Kapitalen. Denne skal indbetales successive i Løbet af højst 1 Aar fra Bankens Aabning under Betingelse af, at Tilladelsen til Bankens Drift i modsat Fald forbydes. Det er ikke tilladt at forøge Kapitalen udover det dobbelte af det for hver Bank foreskrevne Minimum uden fornyet Prøvelse og Stadfæstelse af dens Statuter; man har frygtet for, at en for stor Frihed til uden Kontrol at udvide Omsætningen skulde medføre Farer for Næringslivet — en vistnok vel rigorøs Opfattelse af Statsmagtens Værgemaalsret.

Det andet Punkt i Loven, der frembød en Del Vanskeligheder, var Dannelsen af Reservefonden. Herom havde Bankkomiteen foreslaaet, at der af det aarlige Overskud skulde afsættes mindst 10 Procent til Reserven, indtil denne gik op til 20 pCt. af Grundfonden. Men Regeringen gik videre, den optog Forskriften som: mindst 20 Procent af Overskuddet, indtil Reserven naaede 50 Procent af Grundfonden. Med Rette fandt Rigsdagen et saadant Forslag for strængt mod Bankerne; man enedes dog til Slutning om 15 Procents Afsætning, indtil 50 pCt. af Grundfonden er lagt til Side. Selv i denne Form er Bestemmelsen unødvendig haard; det vil jo, selv om en Banks regelmæssige Overskud sættes saa højt som 10 pCt. af Kapi-

talen, vare længere end en Menneskealder, inden Af-sætningen til Reservefonden ophører, og i denne lange Tid maa Interessenterne afstaa en følelig Del af deres Udbytte, og dette vel at mærke uden at de kunne befri sig herfor ved større Tilskud til Grundfonden fra først af og uden mindste Hensyn til, hvorvidt Bankens Forpligtelser paa Grund af Indlaan maatte tale for en større Udstrækning af dens Kapitalstyrke.

Angaaende Omfanget af Aktiebankernes Forretninger indeholder Lovens 2det Kapitel nogle indskrænkende Bestemmelser. Blandt disse fremhæves, at Banken ikke maa eje anden fast Ejendom end den, der er bestemt til at afgive Lokale for Banken, og at anden fast Ejendom, som den kan være nødt til at overtage for Fordringer, skal sælges, saa snart dette kan ske uden Tab. Banken maa hverken erhverve eller som Sikkerhed modtage sine egne Aktier; den maa ikke udstede trykte eller graverede Gældsbreve, lydende paa Ihændehaveren (eller »til en vis Person eller Ordre«, hvilket efter svensk Ret medfører samme Retsvirkning).

Aktiebankens Bestyrelse skal udgøres af mindst fem Personer, hvilke vælges og afskediges af Generalforsamlingen. Revision skal foretages aarligt; Generalforsamlingen vælger Revisorerne, og Bestyrelsens Medlemmer maa ikke deltage i disses Valg; mindst hvertandet Aar skal en af Revisorerne ombyttes. Fra Regeringens Side er Bankens Forvaltning underkastet en regelmæssig Kontrol. Ikke blot skal Bestyrelsen strax efter hver Maanedes Slutning i Nærværelse af en offentlig Tilsynshavende oprette og til Finansministeriet indsende en nøjagtig Oversigt over Bankens

Aktiva og Passiva efter dertil udfærdiget Formular samt meddele Regeringen de Oplysninger om Banken, den maatte forlange; men den skal endog »naarsomhelst« holde Bankens Regnskaber og Dokumenter tilgængelige for Regeringens Befuldmægtigede og Bankinspektøren.

Om Bankens Opløsning indeholder Loven den Forskrift, at Bestyrelsen, naar ifølge sidste Balance Reservefonden og 10 pCt. af Grundfonden ere gaaede tabt, skal sammenkalde Generalforsamlingen ved speciel Tilsigelse til alle Interessenter og under udtrykkelig Tilføjelse, at Selskabet har lidt et sligt Tab; naar Forsamlingen da med $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer beslutter at gøre Tilskud for inden 3 Maaneder at bringe Grundfonden op til dens behørig Beløb, kan Driften fortsættes; i modsat Fald skal Selskabet træde i Likvidation. De Interessenter, som vægre sig ved at bære deres Del af det saaledes besluttede Tilskud, ere dog fritagne herfor; de øvrige, som tilskyde Beløbet, have Krav paa Refusion af Beløbet med 6 pCt. Rente p. a., inden noget Udbytte udbetales, samt, i Tilfælde af Selskabets Opløsning, paa Beløbets Tilbagebetaling uden Rente, førend Aktierne erholde Noget ved Realisation. Ved Selskabets Opløsning tilsætter Finansministeren en Tilsynshavende, som har at overvære Bestyrelsens Møder. Viser det sig, at man har uddelt et Udbytte til Aktionærerne, som har angrebet Reserve- eller Grundfonden, medfører dette eventuelt Forpligtelse for de Interessenter, der have oppebaaret et sligt Udbytte, til at tilbageføre samme, og for de Interessenter, der have deltaget i Beslutningen herom, til at erstatte det Tab, der kan opstaa ved en slig Tilbageførelse.

V.

Hvad Rigsdagen 1886 end har udrettet for Banklovgivningen, med Løsningen af de store Stridsspørgsmaal har den ikke været heldigere end sine Forgængere. Og paa det Punkt, hvortil Reformen nu er bragt, kan den ikke længe blive staaende. Da de enskilda Bankers Oktrojer om et Par Aar ere udløbne, staar man allerede nu Ansigt til Ansigt med disse Alternativer: Ophævelse af hele den private Seddelemmission eller Fornyelse af deres Oktrojer endnu for de næste 10 Aar. Begge disse Udveje synes paa Sagens nærværende Stadium lige trøstesløse. Derfor vil den næste Rigsdag sandsynligvis faa den Opgave at genoptage Striden og føre den til Afslutning.

Hvad der da først vil foreligge til Overvejelse, forudsat, at man holder fast ved Overbevisningen om, at Opgaven bør løses i Retning af et Enbanksystem, er det Spørgsmaal, om Afskaffelsen af de private Sedler virkelig vil medføre en saadan Forandring i Landets Forsyning med Bankanstalter, som man fra Bankkomiteens og Regeringens Side hidtil er gaaet ud fra. Dette Spørgsmaal er næppe endnu tilstrækkeligt belyst og kan vanskeligt besvares uden et nøjere Kendskab til de enkelte Bankers individuelle Forhold til deres Landsdele. Men nogen Vejledning kan dog her hentes fra Bankkomiteens statistiske Tabeller (Nr. 12—14, opgjorte paa Grundlag af Primæropgivelser fra Bankerne for Aarene 1877—81). Af disse synes man at kunne udlede følgende Resultater: Seddelbankernes Afdelingskontorer i Provinserne udlaane ikke saa lidt mere end de modtage til Forrentning udenfra; for de i Tabellerne opgivne Tidsrum er Forholdet mellem Filialernes Indlaan og

Udlaan omtrent som 86 til 100. Paa den anden Side har Filialernes Omsætning en aldeles afgørende Betydning for Seddelbankerne som Helhed; baade Indlaan og Udlaan ved samtlige Filialer gik efter Tabellerne til henved $\frac{9}{10}$ af Indlaan og Udlaan fra Hovedkontorerne, altsaa udgjorde næsten Halvdelen af Bankernes samlede Omsætning. Dette sidste Forhold er imidlertid meget forskelligt ved de forskellige Banker; hos 5 af dem, deriblandt to af de største, gik Filialernes indtil 80 pCt. af Bankens samtlige Indlaan, og i 4 Banker have Udlaanene hos Filialerne til visse Tider slugt over 80 pCt. af alle Udlaanene. Hvis disse Forhold skulde vise sig at være nogenlunde konstante, saa følger heraf: Filialerne ville gennemgaaende kun med Tilskud af betydelige Kapitaler kunne bestaa som selvstændige Instituter, naar Sedlerne inddrages; de maa for at tilfredsstille Kravene paa Udlaan, da disse ikke kunne fyldes ved de i Form af Indlaan tilbagestrømmende Beløb, holde en stor Kasse, medens denne (efter Tabellerne) for henved $\frac{4}{5}$ à $\frac{5}{6}$ nu bestaar af Bankernes egne Sedler. Paa den anden Side spiller Filialernes Forretning for Bankerne som Helhed og især for de største af dem en saa væsentlig Rolle, at de ikke efter nogen større Maalestok ville kunne opgives, selv om Sedlerne falde bort. Men ligesom de ville koste Bankerne mere end hidtil, saaledes vil der sikkert blive gjort Forsøg paa at indvinde det Tabte ved højere Udlaansrente osv., adskillige Pladser ville gaa glip af deres Bankkontorer og derved komme udenfor Kredsen af de Egne, der købe billigst og lettest faa Adgang til Kredit. Skulde det saa desuden virkelig være Rigsdagens Overbevisning, at Rigsbanken, som den nu er organiseret, ikke egner sig til at fylde dette Hul,

mener man vedblivende at burde afvente Oprettelsen af private Laaneanstalter i Provinserne under Aktiebankernes Form, saa burde det endmere fortjene at overvejes, om ikke ogsaa en slig Ordning, langt fra at trøste alle dem, der nu klage over den unaturlig høje Rente-fod hos Provinsbankerne, vil gøre Pengene paa afsides liggende Pladser endnu dyrere. Thi disse nye Aktiebanker, som sandsynligvis ikke kunne gøre Regning paa rigeligere Tilstrømning af betroede Kapitaler end Seddelbankernes Filialer, ville være henviste til at skabe ret betydelige egne Fonder, og at saadanne ere et langt kostbarere Laaneapparat end en elastisk Seddelemissionsret, behøver næppe nogen Forklaring.

Betænkkelighederne ved Overgangen til et Enbank-system ville altsaa sikkert vise sig at være mindst lige saa stærke, naar Spørgsmaalet paany foreligger til Afgørelse. Vejen til dette maa søges lige saa meget ved Reformer i Rigsbankens Forhold som ved Begrænsning af de private Sedler, og da først og fremmest i forandrede konstitutionelle Garantier for Opretholdelsen af en virkelig Centralbank.

Herom samler Hovedinteressen ved Reformen sig. I Detaillen er dens Løsning allerede godt forberedt ved det foreliggende Lovgivningsmateriale. Muligvis kan der dog være Et og Andet, som ved en Genoptagelse af Sagen kan blive at medtage, medens man hidtil har forbigaaet det. Det er saaledes stadigt noget utilfredsstillende, at de private Seddelbanker, saalænge de bestaa som saadanne, trods deres Forpligtelse til at indløse Sedlerne med Guld ikke skulle erholde et legalt Paalæg om at holde en vis minimal Metalbeholdning, men at Alt i den Henseende er overladt til Bankernes eget

Skøn, hvorved Byrden for Rigsbanken af at være Bankmetallets Forvarer forøges. En Tredjedels- eller Fjerdedelsdækning, som den kendes fra andre Lande, har dog, hvad man end maa indvende imod den, den gode Egenskab, at den indeholder en stadig Paamindelse til Bankbestyrelserne netop i de gode Tider, naar Fristelsen til at gøre Forretninger er størst; og den kunde jo her yderligere læmpes efter Forholdene. Maaske kunde det endvidere lykkes ved fortsatte Overvejelser at komme til en plausibel Ordning af Forholdet mellem Bankkapital og Indlaanssum, om end med en vis Bevægelighed, medens man nu baade i Bankkomiteen og fra Regeringens Side har maattet skyde dette Spørgsmaal til Side som umuligt at ordne ved Lov. At man er tilbøjelig til at erkende den Modsigelse, der ligger i at reglementere Seddeludstedelsen ved indviklede Dækningsforskrifter og samtidigt at overlade Bankerne selv at skaffe den Dækning, de behage, for den langt større Del af den dem betroede Kapital, som Indlaanene udgøre, fremgaar dog af de foreliggende Forhandlinger. Særlig har et Medlem af Højesteret i sit Votum, da Lovforslaget forelaa denne Ret til Betænkning, fremsat en interessant Plan til en Ordning af dette Forhold paa Basis af tvungne Tilskud til Reservefonden fra Interessenternes Side, disse beregnede efter den Norm, at Bankkapitalen altid bør udgøre mindst 20 pCt. af Bankens Passiva. Omend en Udførelse af denne Plan i den foreslaaede Form vistnok vil vise sig umulig, blandt Andet fordi en frem- og tilbage-svingende Bankkapital baade for Interessenter og Direktører vil vise sig uudholdelig og føre til mange Urime-ligheder, turde dog selve Tanken i Forslaget fortjene en fornyet Overvejelse af Fagmændene.

Meget staar altsaa endnu tilbage, inden den svenske Bankreform er et fuldbyrdet Faktum. Men to Ting kan man lære af dens Historie: den ene, at det Land, som paa Grund af naturlige og kommercielle Forhold er født til et Enbanksystem, bør prise sin gode Lykke, fordi det er gaaet fri for Brydninger og Kampe mellem offentlige og private Seddelproducenter — den anden, at et Land, hvori Flerbanksystemet hersker, ikke uden de største Vanskeligheder kan vende om; Smaabankerne rumme i sig en Mangfoldighed af private og offentlige Interesser, der fortjene en mildere Skæbne end at knuses under Principernes Jærnhæl, og en virksom Centralbank lader sig ikke skabe med et Pennestrøg.

Stockholm, i Maj 1886.

Rettelser.

- S. 351 L. 2 læs: Banksutskottet.
 - — L. 6 f. n. læs: Privatbankernes.
 - 355 L. 13 f. o. læs: med Sølv.
 - 364 L. 13 f. o. læs: De her refererede.
-